

პროფესიის აღმნიშვნელ ტერმინთა წარმოების წიგნი
საკითხი ქართულში

პროფესიის ტერმინოლოგიის შესწავლა საკითხების ფართო წრეს მოიცავს არა მხოლოდ ლინგვისტური, არამედ ექსტრალინგვისტური თვალსაზრისითაც, კერძოდ, ისტორიის, ეთნოგრაფიის, მატერიალური კულტურის შესწავლის თვალსაზრისითაც. ეს ბუნებრივია, თუ გავითვალისწინებთ ამ დარგის სპეციფიკას, რომელიც მკვეთრად განასხვავებს მას ბევრი სხვა დარგისაგან. ეს, უპირველეს ყოვლისა, მისი არქაულობაა. მოხელეობისა და მოსაქმეობის აღმნიშვნელი სიტყვები საზოგადოებრიობის კულტურის ისტორიის აღრინდელ ეტაპებს უკავშირდება. ამითაა განპირობებული ამ ტერმინოლოგიის ხალხურობაც: მოსაქმეობის ტერმინთა დიდი ნაწილი ხალხში, შინაურობაში, კუსტარული წარმოებისას ჩაისახა და საერთო-სახალხო ენასა თუ მის დიალექტებთან გენეტურად უფრო მჭიდროდაა დაკავშირებული. შესაძლებელია ამით აიხსნებოდეს ის ფაქტიც, რომ ტერმინთა გარკვეული წყება, რომელიც პროფესიათა აღნიშვნას ემსახურება, დღესაც კი ნაკლებ ექვემდებარება ტერმინოლოგიურ ინოვაციებს და არცთუ ყოველთვის ხასიათდება იმ აუცილებელი განმასხვავებელი ნიშნებით, რომლებითაც მეცნიერული ტერმინი საერთო-სახალხო ენაში ხმარებული სიტყვებისაგან გამოირჩევა.

თემატური ჩარჩოები ამ საკითხისა შეიძლება კიდევ უფრო გაფართოვდეს, თუ ამას დავუმატებთ კულტურულ-ისტორიული ევოლუციის ცალკეულ ეტაპებზე ხალხური მოსაქმეობის განვითარების, მისი შესაბამისი ტერმინოლოგიის ჩამოყალიბების, ლექსიკური გეოგრაფიის, ეტიმოლოგიისა და სხვა საკითხებს.

პრობლემები, რომლებიც პროფესიის ტერმინოლოგიის საკითხებს უკავშირდება, შეიძლება უჩვეულოდ ბევრი იყოს და რამდენიმე სხვადასხვა თაობისა და სხვადასხვა დარგის სპეციალისტთა კვლევის საგანი გახდეს.

ჩვენი სტატიის ამოცანა გაცილებით მარტივია. იგი პრაქტიკული ხასიათის საკითხის გადაწყვეტას ისახავს მიზნად, კერძოდ, ტერმინოლოგიური ლექსიკონების მასალაზე გააშუქოს პროფესიის აღმნიშვნელი სიტყვების წარმოების ზოგი საკითხი ქართულში და გადადგას ნაბიჯი ამ მასალაში არსებული ზოგი სიჭრელის სალიკვიდაციოდ, ერთი ტერმინოლოგიური ველის ფარგლებში ტერმინთა უნიფიცირებისათვის.

პროფესიათა სახელები ქართულში რამდენიმე სხვადასხვა საშუალებით გადმოიცემა:

I. ხელობის, მოსაქმეობის სახელების აღსანიშნავად ენა სპეციალური დანიშნულების აფიქსებს იყენებს:

1. მე—ე: მე-თუნ-ე, მე-ფოლად-ე, მე-გუთნ-ე, მე-ჩარხ-ე, მე-ჯალაბზრ-ე, მე-კარ-ე, მე-მანქან-ე, მე-არმატურ-ე, მე-დიზელ-ე, მე-კაფელ-ე, მე-მონტაჟ-ე, მე-ნავთობ-ე, მე-საფლავ-ე, მე-წყალსადენ-ე¹.

როგორც მავალითებიდან ჩანს, სიტყვათა ამ წყებას სახელი იმ ინფენტარის ან მასალის მიხედვით აქვს შერქმეული, რითაც, რაზედაც ან რომელთანაც სრულდება მოქმედება.

წარმოებისას მნიშვნელობა არა აქვს იმას, თუ როგორია ძირეული სიტყვის ფუძე: საკუთრივ ქართული თუ ნასესხები, მარტივი თუ რთული, მე—ე ერთნაირ დამოკიდებულებას იჩენს სიტყვის ფუძის მიმართ და სრულიად გამჭვირვალედ მის ერთ გარკვეულ მნიშვნელობას აჩვენებს — მიუთითებს ამა თუ იმ პროფესიის, მოსაქმეობის, ხელობის მქონე პირზე.

ცაობილია, რომ ამგვარი წარმოებისას ძირეულ სიტყვასა და მწარმოებელ სუფიქსს შორის შეიძლება გაჩნდეს ბგერა ან ბგერები, ე. წ. ინტერფიქსები², რომლებიც მხოლოდ გარეგნულად ჰგვანან აფიქსებს, მაგრამ მათ სიტყვაში არავითარი დამატებითი მნიშვნელობის შეტანა არ შეუძლიათ (ეს ძირითადად ხმოვანზე გათავებული სახელებია):

¹ იგივე წარმოება უნდა ედოს საფუძვლად იმ ტიპის ტერმინებს, გავრცელებულს ძირითადად სოფლის მეურნეობის (ენტომოლოგიის, ორნითოლოგიისა და ზოგ სხვა) დარგებში, როგორცაა: შემერქნაა дрeвeсник, შექვიშია песчанник, შემინდვრია полeвка, შეზღვია поморник, მეკაკლიები орехотворки, მეთოვლია чайка, მემატლია мухоловка. შემარცვლია зерновка და სხვ. მაგრამ აქ მე—ე აფიქსით ნაწარმოები სიტყვა საყრდენ ფუძედაა გამოყენებული ახალი სიტყვის საწარმოებლად და მნიშვნელობაც ახალი აქვს შეძენილი. ამდენად ეს შემთხვევები ჩვენი მსჯელობის სფეროში არ შემოვა.

² იხ. Е. А. Земская, Современный русский язык, Словообразование, М. 1973.

მე-ტყე-ვე
მე-ეზო-ვე
მე-რძე-ვე
მე-ამწე-ვე
მე-შულო-ვე
მე-ტუმბო-ვე

მე-ორმო-ვე
მე-წინა-ვე
მე-როგო-ვე
მე-ხეალ-ი-ვე
მე-სბო-რ-ვე
მე-ციხ-ოვნი-ვე

ზოგჯერ ხმოვანფუძიანებში შეიძლება მაწარმოებელი მხოლოდ მე-ზე იყოს დაყვანილი: თორნი—მე-თორნი.

ამგვარ ფორმათა გვერდით, არცთუ იშვიათად, ვხვდებით შემთხვევებს, როდესაც ანალოგიურ ვითარებაში სიტყვები არავითარ ხმოვანთგასაყარს არ საჭიროებენ³.

- 1) კალო—მე-კალო-ე
კანჯო—მე-კანჯო-ე
- 2) ურო—მე-ურო-ე
კუბო—მე-კუბო-ე
- 3) რუ—მე-რუ-ე
- 4) ჩაი—მე-ჩაი-ე
მატიანი—მე-მატიანი-ე
თორნი—მე-თორნი
- 5) პაი—მე-პაი-ე
- 6) თამბაქო—მე-თამბაქო-ე
- 7) მალარო—მე-მალარო-ე

2. მე — ურ

მე-ბად-ურ-ი
მე-დოლ-ურ-ი
მე-ცეცხლ-ურ-ი
მე-რგოლ-ურ-ი
მე-გზ-ურ-ი
მე-ზღვა-ურ-ი
მე-ძუძ-ურ-ი
მე-ხე-ურ-ი
მე-კლდე-ურ-ი
მე-დღე-ურ-ი
მე-კომ-ურ-ი

³ ამ თვალსაზრისით სხვადასხვა ლექსიკონში ვრელი სურათია: პარალელურად ვხვდებით ორივე წარმოების შემთხვევებს.

3. იშვიათად გვხვდება დისიმილაციის შედეგად მიღებული მე—ურ-ის ფონეტიკური ვარიანტიც — მე—ულ⁴:

მე-ბარგ-ულ-ი
მე-კვერცხ-ულ-ი
მე-კლიტ-ულ-ი

4. ზოგჯერ მე—ე-სთან თითქოს ფუნქციურად მკაფიოდ გამიჯნული არ ჩანს სიტყვის მაწარმოებელი მორფემა მო—ე-ც⁵. ამას გვაფიქრებინებს იმ რიგის სიტყვები, როგორიცაა: მოკადრაკე, მომთაბარე, მოკარვე, მოზამთრე, მოხარკე, მოღექსე, მოღაღე, მოჭირნახულე, თანამოსარეცელე, მოძალე, მოვალე, მოხანე, მოსისხლე, მოხელე, მოქარავე, მოზავე, მოდღებვალე, მოქართულე, მოხარჩლე, მოძმე, მოსსაკე, მოხაქმე და სხვ.

თითოეულ ამ მაწარმოებელს თავისი ფუნქცია აქვს და ხმარების საკუთარი სფერო მოეპოვება: მე—ე, როგორც წესი, სახელთაგან აწარმოებს პროფესიის აღმნიშვნელ სიტყვებს, მო—ე კი საშუალო გვარის ზმნათაგან — მიმღებებს, რომლებიც დროის განსაზღვრულ მონაკვეთში ამა თუ იმ კონკრეტული მოქმედების შემსრულებელზე მიუთითებენ (მონავარღე, მოღავე, მოკამათე, მოლაბარაკე, მოსრიალე, მოშრიალე, მოწკრიალე, მოგიზგიზე, მოყიფივე, მოჭიკიკე, მოღიფლივე, მოხანავე, მოქანავე და სხვ.)⁶

ზემოთ დასახელებულ მაგალითებში წარმოების თავისებური სურათი სემანტიკით უნდა იყოს მოტივირებული. მათ უმრავლესობას ხელობის მნიშვნელობა სულ არა აქვს, ანდა, ყოველ შემთხვევაში, მკაფიოდ არა აქვს გამოკვეთილი. ისინი ერთგვარად მერყეობენ ხელობის აღმნიშვნელ სახელსა და საშუალო გვარის ზმნათაგან ნაწარმოებ მიმღებებს შორის. შემთხვევითი არ არის, რომ ლექსიკონებში მათ უმრავლესობას სათანადო დუბლეტები მოეძებნება: მოკარავე-ხგვერდით გვაქვს მეკარვე, მოზამთრეს გვერდით მეზამთრე, მოხარკე||

⁴ სამეცნიერო ლიტერატურიდან საყოველთაოდ ცნობილია მე—ე, მე—ურ|| ულ აფიქსთა ფუნქციები (იხ. ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, I, 1973, § 169, გვ. 135). გამოთქმულია მოსაზრება ამ აფიქსის — თავსართის თავდაპირველი დანიშნულების შესახებაც, როდესაც ისინი კლას-კატეგორიის ფუნქციის გამომხატველი უნდა ყოფილიყვნენ (არნ. ჩიქობავა, ქველ I, გვ. 034), მ. ტუ სკია, სახლთა აფიქსური წარმოება ახალ სალიტერატურო ქართულსა და დიალექტებში (საკანდიდატო დისერტაცია), თბ., 1975.

⁵ ბ. ფოჩხუა, ქართული ენის ლექსიკოლოგია, 1974, § 93, გვ. 114, იხ. მ. ტუ სკია, დასახ. ნაშრ.

⁶ იხ. ა. შანიძე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, 1973, § 598, გვ. 579.

მებარკე, მოკირნახული|მეჭირნახული, თანამოსარეცელე||თანამესარე-
ცელე, მობანე||მებანე, მოსისხლე||მესისხლე, მოკრივე|მეკრივე, მო-
ქარავნე||მექარავნე, მოდღესვადიე||მედღესვადიე და სხვ.

იშვიათად გვხვდება პირუკუც: მე—ე-თი გაფორმებული ხელობის
აღმნიშვნელი სიტყვა, ზმნური შინაარსის მქონე ძირისაგან იწარმოე-
ბა და მნიშვნელობაც მიმღეობისა აქვს: მეთვალთვალე, მეცადინე, მე-
შულღე, მეკრიმანჭული, მენადიმე, მესადილე (შღრ. მოთვალთვალე,
მოცადინე, მოშულღე, მოკრიმანჭული, მონადიმე, მოსადილე).

სწორედ ეს სემანტიკური მონაცვლეობა უნდა იყოს მიზეზი იმი-
სა, რომ ეს სიტყვები წარმოების თვალსაზრისით არ აგრძელებენ იმ
ერთიან სტრუქტურულ ხაზს, რომელსაც საყოველთაოდ ემორჩილება
ხელობის აღმნიშვნელ სახელთა წარმოება.

5. იშვიათად ხელობის აღმნიშვნელი ფუნქციით გვხვდება სუფიქ-
სი -ელ, რომელიც ძირითადად სადასურობისა და იშვიათად მიმღე-
ვობის აღმნიშვნელია ქართულში:

- მალარო-ელ-ი
- აეტოგზ-ელ-ი
- რკინიგზ-ელ-ი
- სამთო-ელ-ი
- ტრამვა-ელ-ი

დღეს ასეთი წარმოება ნაკლებპროდუქტიულია და სულ რამდენ-
იმე მაგალითით შემოიფარგლება.

II. პროფესიის აღმნიშვნელი სახელები მეტწილ შემთხვევაში მიმ-
ღეობით გაღმოიცვმა:

მბურღავი	მგრეხელი	მრჩილავი	შემომჩეხელი
მგლინავი	მომპირკეთებელი	მთრიმლავი	განმქარჩავი...
მგონავი	მდოზირებელი	მკოქსავი	

ტერმინთა გარკვეული ნაწილისათვის (იგულისხმება აფიქსური
წარმოება) თუ სახელი ინფენტარის მიხედვით იყო შერქმეული (მებე-
ტონე, მეაბრაზივე, მეაუზე, მეფოლადე, მებრახნე, მეშპატე, მეცხავე
და სხვ...), მეორე წყებისათვის — მიმღეობისათვის ამოსავალი ეს საქ-
მიანობაა, რომელსაც ასრულებს ამა თუ იმ პროფესიის (ხელობის)
წარმომადგენელი.

პროფესიის ტერმინების მიმღეობით გამოხატვა დღეისათვის ძა-
ლიან გავრცელებულია ნეცნიერებისა და ტექნიკის რევოლუციის ეპო-

ქაში, როცა მექანიზებულია საწარმოო პროცესები; ერთი მხრივ, უჩვეულოდ დეტალიზებულია საქმიანობის სახეები, ხოლო, მეორე მხრივ, მუშაობის კომპლექსური ხერხებია შემუშავებული, როდესაც მწყობრში ჩამდგარი სხვადასხვა რთული კონსტრუქციისა და აღჭურვილობის (ტექნიკური) დანადგარები, არსებითი ძვრებია მომხდარი დამუშავების ტექნოლოგიაში და სხვ., ბუნებრივია, ამა თუ იმ საქმიანობის სახელდება რაიმე კონკრეტული რეალიდან (ინვენტარიდან, მასალიდან, დეტალიდან) ამოსვლით პრიმიტიული და უკმარი საშუალება იქნებოდა. სიტყვაწარმოების გზით შექმნილი ტერმინები ვერ გასწვდებოდა იმ საჭიროებას, რომელსაც პროფესიის დარგში ასობით და ათასობით ახალი ცნება ქმნიდა. უთუოდ რაღაც ახალი და დამატებითი საშუალებები უნდა გამოძებნილიყო. შესაძლებელია, სწორედ ამ გარემოებამ შეუწყო ხელი იმას, რომ მიმღეობამ ერთბაშად ასეთი ახალი ფუნქციური დატვირთვა მიიღო და მას სხვა დანიშნულებასთან ერთად საყოველთაოდ პროფესიის, ხელობის აღნიშვნაც დაეკისრა.

მიმღეობამ იქაც კი ფართოდ გაიკაფა გზა, სადაც ტერმინების ნაკლებობა არ გვქონდა და სახელთან ერთად, როგორც მისმა პარალელურმა ფორმამ, მოქალაქეობა მოიპოვა (**მესაჩერეს|გამჩერებელი, მებაკეტეს|დამბაკეტებელი**).

შეიძლება ითქვას, რომ მიმღეობით პროფესიის ტერმინთა გამოხატვას გარკვეული უპირატესობა აქვს, რაც იმაში მდგომარეობს, რომ მას მეტი სემანტიკური სიახლე ახლავს: იგი ზედმიწევნით ზუსტად მიუთითებს იმ საქმიანობაზე, რომლის ვადმოცემაც შესაბამის ტერმინს ევალება. შდრ. მებუნკერე და ბუნკერში ჩამყრელი ბუნკეროვიჩი, მებგემურძე და გლემურძის ამცლელი მებდრილშიჩი, მებდორე და დორზე მომუშავე დორშიჩი, მებჟავე და მჟავადამაშადებელი კისლოტჩი, კისლოტნიკი.

მეორე მხრივ, საგრძნობია მიმღეობათა ამ დანიშნულებით გამოყენებისას გარკვეული უხერხულობაც. მიმღეობას, როგორც ითქვა, სხვა აზრობრივი დატვირთვაც აქვს: მათი უმრავლესობა ითავებს პირისა და საგნის (ინსტრუმენტის, იარაღის, მანქანის და მისთანათა) მნიშვნელობას. ასე, მაგ.: მტვირთავი თანაბრად შეიძლება იყოს მუშაცა და მანქანაც, მაშინ, როდესაც მე—ე-თი ნაწარმოები სახელები ყოველთვის გამჭვირვალე სემანტიკისა და კონტექსტის გარეშეც სწორად მთარეინტირებელია.

ტერმინისათვის ცალსახა დამოკიდებულება შესაბამის ცნებასთან ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა.

III. პროფესიათა ტერმინების ვადმოცემის ერთ-ერთი გზა აღწე-

რითი წარმოებაა. ფაქტობრივად ეს იგივე წარმოებაა, რაზედაც II განაყოფში გვქონდა საუბარი, ოღონდ აქ შინაარსობრივად ტერმინი უფრო დაზუსტებულია: მოქმედებასთან ერთად დასახელებულია სამოქმედო საგანი, იარაღი, დეტალი, მასალა და ა. შ.⁷

სქელფისის გამომხდელი	пековщик
გორგლად დამხვევი ქალი	клубочница
დრაჟეს გამკეთებელი	дражировщик
ვაგონეტების მიმზამელ-მომხსნელი	плитовой
ორთქლიდრავლიკურ ლღობაზე მომუშავე	парогидрооттайщик
მონტეჟიუს აპარატის ⁸ მუშა	монжусник
ცეცხლგამძლე აგურზე მომუშავე	огнеупорщик
სამტერევე კუტზე მომუშავე	копровой
საყალიბე მიწის დამამზადებელი	землеподготовщик,
	земледел
მიღების ბოლოების გამგანიერებელი	расковщик труб
ტექსტის ამწყობი	текстовик და სხვ.

ძირითადად ეს ისეთი გამოთქმებია, რომელთა ვაკომპოზიტება და ერთ სიტყვად ქცევა მორფოლოგიური საშუალებებით მოუხერხებელია, რადგანაც მნიშვნელობის მატარებელი ნაწილი რამდენიმე ელემენტისგანაა შედგენილი.

IV. ცალკე ჯგუფს ქმნიან ქართულში უცხო ენიდან ნასესხები სიტყვები, რომლებიც თავისი სემანტიკით მიუთითებენ ამა თუ იმ საქმიანობაზე, პროფესიაზე (ამ სიტყვის ფართო მნიშვნელობით)⁹: ინჟინერი, ექიმი, გეოლოგი, დრამატურგი, გეოგრაფი, ტოპოგრაფი, ქრონომეტრაჟისტი, ტრალმაისტერი, მექანიკოსი, ელექტრიკოსი, ტრაქტორისტი, ყასაბი, ბაყალი, ფეიქარი, იჯარადარი და სხვ.

ცალკე უნდა გამოიყოს ის ფენა, რომელიც პროფესიაზე მიუთითებს ლექსიკურადაც და დერივაციული საშუალებითაც (მე-ყასბ-ე, მე-

⁷ ზოგჯერ ამა თუ იმ მიმღობას ენაცვლება სიტყვა მუშა, რომელიც მომუშავე სიტყვის სემანტიკური დუბლეტია.

⁸ მონტეჟიუს აპარატი — ქიმიურ ქარხნებში შეყვების, ტუტეებისა და სხვადასხვა სახის ამოსატუმბ-ჩასაწვეები აპარატი.

⁹ ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, I, 1973, გვ. 135.

ბაყლ-ე და მისთ.). ამგვარი ტერმინების რიცხვი ძალზე მცირეა და რეგულარული ხმარების შემთხვევად არ შეიძლება იქნეს მიჩნეული¹⁰.

როგორც საანალიზო მასალამ გვიჩვენა, სხვადასხვა პროფესიისა და მოსაქმეობის ტერმინები ქართულში ნაირგვაროვანი საშუალებებით გადმოიცემა. ნაირგვაროვანია ამ საშუალებათა მიმართ ენის დამოკიდებულებაც: ზოგს ნაკლებად იყენებს იგი, ზოგს უფრო მეტად. სხვადასხვაობაა თითოეული ამ რგოლის შიგნითაც.

ჩვენ საგანგებოდ ამ სხვადასხვაობის ერთ კერძო შემთხვევაზე გვინდა შევჩერდეთ: სახელდობრ, მე—ე-თი წარმოქმნილ სიტყვათა ერთ ჯგუფზე, რომელთა ფუძე უცხო ენიდან ნასესხებ კომპოზიტს წარმოადგენს.

ქართულში ამგვარი წარმოების ორი ტიპი გვხვდება: ერთ ტიპს ქმნის, მაგ., ჰიდრომემონიტორე და მეორეს — მეჰიდრომონიტორე. პირველ მაგალითში პრეფიქსი მე- რთული სიტყვის მეორე კომპონენტის წინაა დასმული, მეორეში კი — კომპოზიტის თავსა და ბოლოში¹¹.

ტერმინოლოგიურ ლექსიკონებში ამ თვალსაზრისით ქრელი სურათია. ხან ერთი გვაქვს და ხან მეორე: ხან მეავტოამწვევა, ხან — ავტომეამწვევი, ხან მეგვაკუშმაპარატე, ხან ვაკუუმგვაპარატე... ბუნებრივია, ამ შემთხვევათა უნიფიკაციაა საჭირო.

ჩვენი აზრით, მართებულ ფორმებად უნდა ჩავთვალოთ:

მეავტოგუდრონატორე [და არა ავტომეგუდრონატორე]	автогудронаторщик
მეავტოელექტროკარე [და არა ავტომეელექტროკარე]	автоэлектрокарщик
მეაირგენერატორე	газогенераторщик
მეაირმფრქვევანე	газофорсуник
მეჰიდროსილაჭავლე	гидропескоструйщик
მეაირსატარე	газоходчик
მეასფალტბეტონე	асфальтобетонщик
მეგალვანობლასტე	гальванопласт
მედეზინტეგრატორე	дезинтеграторщик

¹⁰ იმ ენაში, საიდანაც ეს ტერმინებია შემოსული, სიტყვები სათანადო აფიქსებიტაა გაფორმებული, მაგრამ ქართულში ისინი ერთ მთლიან ფუძედ გაიზარებია.

¹¹ რუსულში ეს საკითხი მარტივად წყდება: აქ მხოლოდ სუფიქსურ წარმოებასთან გვაქვს საქმე და, ცხადია, აფიქსის სტაბილურობის საკითხი არ დგება

(ავტокрановщик, вакуумппаратчик და ა. შ.).

მეელექტროლიტი
 მევაკუუმტუმბოვე
 მემარილწყლე
 მეელექტრომონტაჟე
 მესილაჭავლე
 მეჰიდროციკლონე
 მექლორსადენე
 მეჰიპოქლორიტე
 მეფილტრპრესე

электролитчик
 вакуумнасосчик
 тузлуковщик
 электромонтажник
 пескоструйщик
 гидроциклонщик
 хлоропроводчик
 гипохлоридчик
 фильтропрессовщик,
 фильтропрессчик
 гидромониторщик
 гидропульперщик
 гидросепараторщик

მეჰიდრომონიტორე
 მეჰიდროტუმბოორე
 მეჰიდროსეპარატორე

დასაბუთება ზემოთ მოყვანილი რეკომენდაციისა ძნელი არ არის, თუ გავითვალისწინებთ ორ ვარემობას: ჯერ ერთი, ამ მოდელს (მე—ეს თავსა და ბოლოში მოთავსებას) უკვე გაკაფული აქვს გზა ენაში საკუთრივ ქართულ მასალაზე (მეწყალსადენე, მეტყვიამფრქვევე, მედღებვალიე, მეაბჯრეთუხუცესი, მეელმავლე, მემთამადნე), და მეორეც, ქართული სიტყვაწარმოების წესებს ემყარება: ნასესხები კომპოზიტი ერთ მთლიან საყრდენ ფუძეს წარმოადგენს და მისი დამლა არ შეიძლება.

იგივე საკითხი პრეფიქსულ-სუფიქსური წარმოების სხვა შემთხვევებშიც ჩნდება, როცა ძირეულ სიტყვად უცხო ენიდან ნასესხები კომპოზიტი გვაქვს: რადიოხალოკაციაო თუ სარადიოლოკაციაო, რადიო-საბელენგაციაო თუ სარადიოპელენგაციაო, რადიოსატელეგრაფო თუ სარადიოტელეგრაფო და მრავალი სხვა.

რადგანაც ნასესხები გვაქვს ქართულში რადიოლოკაცია, რადიო-ბლენგაცია, რადიოტელეგრაფი და მისთ., ბუნებრივია, უნდა იყოს სარადიოლოკაცია, სარადიოპელენგაცია, სარადიოტელეგრაფო...

პროფესიათა ტერმინოლოგია, როგორც ეს სპეციალური ლიტერატურიდანაა ცნობილი¹², არც რუსულშია დღეისათვის მთლიანად შესწავლილი და უნიფიცირებული¹³. რეგულარული წარმოების გვერ-

¹² С. Г. Бархударов, О значении и задачах научных исследований в области терминологий, в сборнике: Лингвистические проблемы научно-технической терминологии, М., 1970, с. 10.

¹³ ამ თვალსაზრისით შესწავლილია მხოლოდ ზოგი დარგი: საფეიქრო საქმის, ხის დამუშავების, მეთუნეობისა და სამჭედლო საქმის ტერმინოლოგია, იხ.:

დით რუსულშიც ხშირად გვაქვს ტერმინის აგების უმართებულო შემთხვევები. ზოგჯერ ერთი და იმავე წიგნის ფარგლებშიც უჩვეულო სიჭრელეს ვხვდებით. ამის საუკეთესო ნიმუშს გვაძლევს 1974 წ. მოსკოვში გამოცემული წიგნი „Льготное пенсионное обеспечение“, რომელიც ათასობით პროფესიათა დასახელებებს მოიცავს. აქ ერთმანეთის გვერდით, პარალელურად, რამდენიმე სხვადასხვა წარმოების ტერმინი გვხვდება:

дозаторщик, дозировщик	მდოზირებელი,
фильтровщик, фильтровальщик	მფილტრავი
кислотник, кислотчик	მჟავადამამზადებელი
чистильщики, чищали	მწმენდავეები
катальщики, катали	გადამგორებლები
молотобоец, молотобойщик	უროსმცეში
контролеры, контрольные	მეკონტროლები
котельщик, котловой	მექვაბე
вышковык, вышечник	მაღლივ მომუშავე
кольцевой, кольцевщик	რგოლური ღუმელის მუშა
просеивальщик, просеивщик,	გამცრელი
просейвалщик	
шпатлевщик, шпаклевщик	შემფიქსნი
печник, печной, печевой	ნელუმელე
грохотильщик, грохотовщик,	მეცხავე, მცხრილავი და სხვ.
грохотчик	

ენობრივ მონაცემთა ასეთი სიჭრელე, ბუნებრივია, რომელ ენასაც არ უნდა ეხებოდეს, გაერთმინიშვნელიანებას ითხოვს.